

МОДЕЛЮВАННЯ І ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ДОХОДУ ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ЕЛЕКТРИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

В. О. КОСТЮК, канд. екон. наук, доцент
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12.
mire2005@ukr.net*

Прискорення соціально-економічного розвитку національного господарства України, підвищення рівня ефективності бізнес-адміністрування економічних процесів і ринку, вимагають широкого застосування економіко-статистичних методів в аналітико-синтетичних дослідженнях та розробках. Це обумовлює необхідність використання системного підходу, який передбачає вивчення економіки як єдиного цілого, дає змогу урахувати різноманітні прямі та зворотні зв'язки, взаємодію між окремими структурними частинами, виявити роль кожної з них у загальному процесі функціонування економіки і, навпаки, простежувати вплив системи в цілому на окремі її складові.

Необхідною базою для цього є застосування статистичних моделей і факторного аналізу економічних процесів, які мають базуватися на принципах системного підходу, що є необхідною основою обґрунтування управлінських рішень. Вищенаведене в повній мірі відноситься до будь-якого об'єкта управління, у тому числі до підприємств міського електричного транспорту (МЕТ), на прикладі яких висвітлюється методика використання статистичних мультиплікативних моделей і детермінованого факторного аналізу в їх виробничо-експлуатаційній діяльності.

Одним з важливих фінансових показників, що характеризує господарську діяльність підприємств МЕТ, є обсяг реалізації транспортних послуг у вартісному вираженні, тобто величина їх доходів. У зв'язку з цим актуального значення набуває факторний аналіз цього показника, тобто визначення впливу на його зміну найважливіших чинників.

Враховуючи це, рекомендується при аналізі доходу трамвайно-тролейбусних підприємств використовувати аналітичні моделі цього показника, що містять в собі набір різних чинників. Для розрахунку впливу окремих чинників на зміну величини доходу пропонується здійснювати поетапний факторний аналіз, основою якого є індексна модифікація методу ланцюгових підстановок. Суть такого підходу полягає в тому, що послідовно виконується аналітичний розрахунок кількісного впливу на загальну зміну показника доходу спочатку, наприклад, двох факторів, потім трьох тощо. Кожна з таких часткових методик обчислення впливу окремих чинників органічно доповнює одна одну і у цілому являє собою загальну методику факторного аналізу доходу. Це дає змогу у кожному конкретному випадку досить оперативно і точно здійснити обчислення впливу на його зміну тільки тих чинників, які у даний момент часу з точки зору інтересів підприємства є найбільш значущими і актуальними.

На останньому етапі факторного аналізу доходу пропонується використати наступну його мультиплікативну багатofакторну модель, що являє собою добуток таких чинників: середньоінвентарна кількість рухомого складу, коефіцієнт випуску рухомого складу на лінію, планова кількість рейсів, що припадає на одиницю рухомого складу у русі, коефіцієнт виконання плану за загальною кількістю рейсів, коефіцієнт порейсової регулярності руху транспортних засобів, середня протяжність одного рейсу, кількість перевезених пасажирів, що припадає на один вагону (тролейбусо)-кілометр пробігу, середній тариф перевезення одного пасажира.

Застосовуючи до цієї моделі метод ланцюгових підстановок, визначають роль кожного з наведених чинників у загальній зміні аналізованого показника. Дана методика факторного аналізу дозволяє розкласти синтетичний показник доходу на ряд аналітичних складових, представити у вигляді математичних детермінованих моделей, обчислити вплив найважливіших чинників на його зміну за будь-який період часу, дослідити закономірності такого впливу і обґрунтувати відповідні управлінські рішення.

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ТАКСОНОМІЇ В ОЦІНЦІ РІВНЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ РЕГІОНУ

Ю. І. МІЗІК, канд. екон. наук, доцент
А. Н. ЯРОШЕНКО, здобувач
*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова
61002, Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
mizik.yuliya@rambler.ru*

Електроенергетика – це одна з важливих та пріоритетних галузей національного господарського комплексу, що забезпечує життєдіяльність підприємств і безпеку населення та суттєво впливає на соціально-економічний розвиток регіонів країни. Антропогенне та техногенне навантаження на навколишнє середовище в кілька разів перевищує відповідні показники у розвинутих країнах світу та продовжує зростати. Так, основними антропогенними джерелами забруднення атмосфери в Україні є професійна (традиційна) і промислова енергетика (36,34%), промислові технології – добувні (21,61%) та переробні (35,36%). Збільшення кількості великих системних аварій в енергетичних системах світу вказує на необхідність приділення більшої уваги до забезпечення достатнього рівня енергетичної безпеки та надійності систем енергетики.

Для всебічної характеристики еколого-економічної безпеки (ЕЕБ) підприємств електроенергетики регіону, кількісної оцінки її рівня, важливе значення має виділення окремих її складових. Для опису окремих складових